

PRIVATE LIBRARY
OF WILLIAM L. PETERS

TREPPAJA.

THE TREPPAJA BROOK

H. H a b e r m a n .

Klooga suvitusrajoonis suubub Lahepere lahe idakaldal merre ligikaudu 4 km pikkune ojake, algusega paar kilomeetrit kirdesse Illurma külast. Vaatlejat paelub tema alamjooksu osa maanteest itta, kus oja mõnekümne meetri ulatuses voolab omapärases astmelises treppi meenutavas sängis, milles ilmsesti tuletatud ta nimigi.

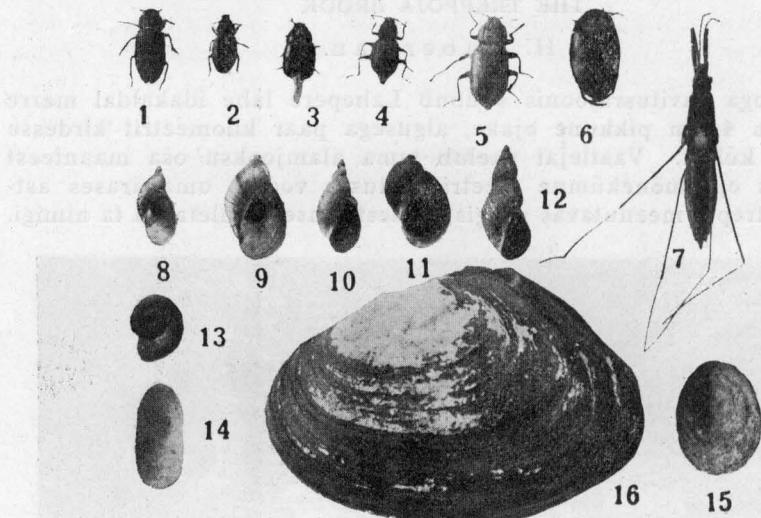

K. Orviku foto 1928.

1. joon. Treppoja vaade maanteest itta. Näha astmeline, ehituslubjakivist säng ja tihe kaldataimestik.

Kaldaid piirava tiheda kuuse-lepa segametsa varjus helgib oja vesi sügavroheliselt, mis värvuse põhjustab paest sängi kattev pidev niitvetikate kate, mis siin moodustabki oja peamise vegetatsiooni. Oja põhja plaatjas paes leidub siin-seal lamedaid lohke, kohati täidab sängi ka peenem lahtine paerisu ja vähesed munakad. Lohkudes kuhjub ohtramalt allohtoonset detriiti, okstepuru, okaste ja kõdunenud lehtede näol. Enamasti kaldaperveledele on kuhjunud kohati veel sõmerat räniliiva, millel kasvab tarnastik ja üksikuid angervaksapuhmi. Astmelisel kosealal, kuni 10 m laiuses sängis on

suveti suurim veesügavus 30—40 cm, paeastmete välisservadel suuremas ulatuses aga ainult mõni cm. Siin voolab vesi pealegi läbi tiheda vetikatepolstri ja seetõttu on voolukiirus üldiselt tagasihoidlik, nii et võime kõnelda paepealsetest nõrgumisaladest. Vaid üksikutes lõhedes ja kivirisu-tagustes paisutustes on voolukiirus suurem. Ojakallastel leidub aga paepragudes ja lohkudes rida lompe, kus vee liikumine vaevu märgatav. Siin areneb ka *Lemna trisulca*.

K. Orviku foto.

2. joon. Treppoja loomi. Mardikalisi: 1 — *Helophorus brevipalpis* Bed.; 2 — *Ochthebius impressus* Mrsh.; 3 — *Limnebius truncatellus* Thunb.; 4 — *Helmis Maugei* Bed. ss. *Megerlei* Duft.; 5 — *Latelmis Volckmari* Pz.; 6 — *Agabus congener* Thunbg.; 7 — vesivaksaja, *Gerris najas* Deg. Limuseid: — *Succinea pfeifferi* Rossmäss.; 9 — *S. putris* L.; 10 — *Lymnaea stagnalis* L. f. *arenaria* Colbeau; 11 — *Radix ovata* Drap. f. *inflata* Kobelt; 12 — *Galba palustris* Müll. f. *turricula* Held.; 13 — *Gyraulus albus* Müll.; 14 — *Ancylus lacustris* L.; 15 — *Pseudancylus fluviatilis* Müll.; 16 — *Anodonta cygnea piscinalis* Nilss. Suurendus: 1—5, 13, 14 ja 15 ca 3×; 6 ja 7 ca 1,5×, 8—12 ja 16 loom. suurus.

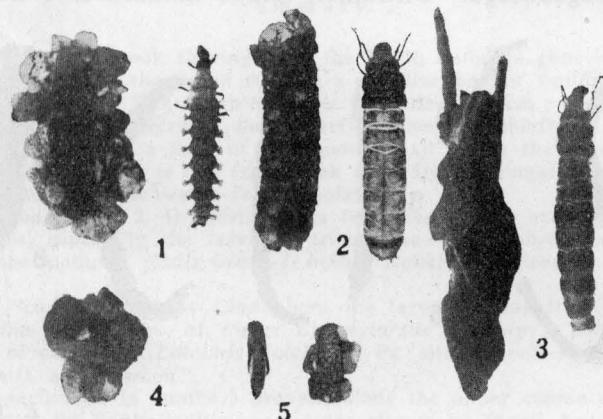
Tugev vari, madal veetemperatuur, madal veeseis, kuid kohati siiski kiire voolus, paene, astmeline säng ja kehv taimestik ilmestab oja väga ühekülgse ja omapärase elualana kodumaa sisevete seas.

Eriilmeline on ka Treppoja loomastik, millest eeskätt silma torkab ehmestiivalise *Stenophylax* cfr. *luctuosus* Pill. vastne (joon. 3 : 2), kelle puidust ja räniteradest meisterdatud kojad moodustavad paelohkudes pideva ja paksu kihi, üllatades vaatlejat oma massilise esinemisega.

Nii leidus siit kogutud aineses 43 *Stenophylax* cfr. *luctuosus* larvi kohta vaid 4 *St. rotundipennis* Br. ja 4 *Halesus tessellatus* Ramb. (3 : 3) vastset. Ohtramalt esineb veel paetükkidele kinnituv

ehmestiivalise *Rhyacophila* cfr. *septentrionis* M. Lach kojatu, lõpus-tega vastne (3 : 1) ja sama liigi kivikestest valmistatud nukukojad. Ka *Goera pilosa* F. (3 : 4) ja *Silo pallipes* F. (3 : 5) väga omapära-seid, külgmiste raskenduskividega varustatud kodadega vastseid ja nukke kohtame kividele kinnitunuina. Samas leiduvad ka limused *Pseudancylus flaviatilis* Müll. (2 : 15) ja eriti ohtrasti *Radix ovata* Drap. f. *inflata* Kobelt (2 : 11). Ka kiilkärbselise *Ecdyonurus venosus* F. ja kihulase *Melusina* (4 : 1) vastsed on kividel tavalised.

Vetikatepolstri sagedaim ja hulgaliise esinemisega loom on kiilkärbselise *Baëtis* vastne, kellega seltsivad *Haphrophlebia fusca* Curt. ja vähestes isendites ka *Ephemerella ignita* Poda (4 : 8) omad.

K. Orviku foto.

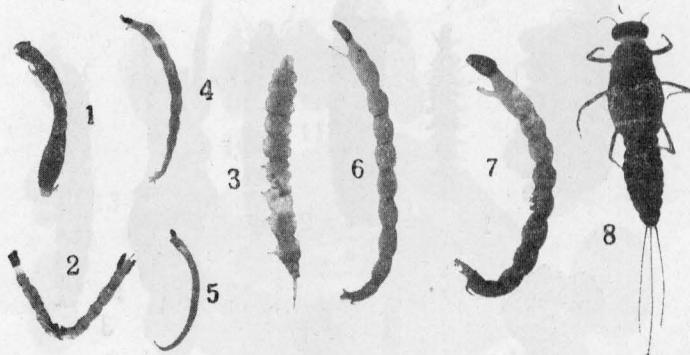
3. joon. Ehmestiivalisi: 1 — *Rhyacophila* cfr. *septentrionis* Mac Lach., nukukoda nukuga ja vastne; 2 — *Stenophylax* cfr. *luctuosus* Pill., vastne; 3 — *Halesus tessellatus* Ramb., vastne; 4 — *Goëra pilosa* F., nukukoda; 5 — *Silo pallipes* F — nukk ja nukukoda. Vähe suurendatud.

Tüüpilised on siin mardikad *Latelmis Volckmari* Pz (2 : 5) ja *Helmis Maugei* Bed. ss. *Megerlei* Duft (2 : 4), surusääsklaste vastsetest valitsevad *Eutanytarsus Inermipes* (4 : 4) ja *Orthocladinae*, eeskätt *Cricotopus*, kellega seltsivad *Pelopia Costalis* (4 : 6), *Harnischia* (4 : 5), *Pentapedilum* ja *Clinotanypus*'e (4 : 7) vastsed. Tigudest leiate siin labateo *Gyraulus albus* Müll. (2 : 13). Õhukeses veekihis leidub harvemini ka *Dicranomyia* (4 : 3) omapärane vastne. Kivide all tegeleb kõikjal hulgaliselt kirpvähk *Gammarus pulex* L.

Kaldalompides leidub aga ka vähesed voolupagejaid liike, nagu kakand, *Asellus aquaticus* L., kahetiivalise *Dixa* cfr. *maculata* Meig. U-kujuline vastne (4 : 2), mardikad *Ochthebius impressus* Mrsh. (2 : 2), *Limnebius truncatellus* Thunb. (2 : 3), *Helophorus brevipalpis* Bed. (2 : 1) ja limused *Lymnaea stagnalis* L. f. *arenaria* Colbeau (2 : 10), *Galba palustris* Müll. f. *turricula* Held. (2 : 12). Siin tegeleb ka vesivaksaja *Gerris najas* Deg. (2 : 7) suurtes hulkades.

Ülemjooksul aheneb oja 3—4 m laiuseks, voolates aeglaselt pae-klibuses kruusases väheste munakatega sängis. Veesügavus on siin ainult kuni 10 cm, veetaimestik puudub täiesti, ohtrasti on aga vees okstepuru ja muud taimeködu, kuna kallastel kasvab lopsakas roht-taimestik. Oja ise on varjatud kaldaid piiravate leppade poolt, mis sängi kohal võlvina kokku kaarduvad.

Loomastikust kohtame enamiku vaikse vee aladelt mainituist. Silmapaistvaim selgrootu on siin järvekarb, *Anodonta cygnea piscinalis* Nilss. (2 : 16), huvitav on ka järve nappteo, *Ancylus lacustris* L. (2 : 14) leid ködunenud oksalt. Kuid ka enamik kose alalt mai-nitud voolulembestest loomadest esineb ülemjooksul, olgugi kaugelt väiksema sagedusega. Ohtramalt leidub kiilkärbselise *Baëtis* vast-

K. Orviku foto.

4. joon. Kahetiivaliste vastseid: 1 — *Melusina*; 2 — *Dixa* cfr. *maculata* Meig.; 3 — *Dicranomyia*; 4 — *Eutanytarsus Inermipes*; 5 — *Harnischia*; 6 — *Pelopia Costalis*; 7 — *Clinotanypus*; 8 — kiilkärbse *Ephemerella ignita* Poda vastne. Suurendus ca 3×.

seid, ehmestiivalistest *Rhyacophila septentrionalis* ja *Stenophylax* cfr. *luctuosus*, mardikalisted *Agabus congener* Thunbg. (2 : 6). See-vastu puuduvad aga peaaegu täiesti peale *Melusina* kahetiivaliste vastsed. Kaladest esineb ogalik, *Gasterostius pungitius* L.

Oja kallastel on rohttaimedel sagedad merivaiklased *Succinea putris* L. (2 : 9), ja *S. pfeifferi* Rossmäss. (2 : 8), kaldaliival mardik-lased *Elaphrus cupreus* Dftsch ja *Bembidion Doris* Gyll.

Kogusummas leiti ojast paari km ulatuses 35 selgrootute liiki (juunis 1934), mis väike arv vihjab ala elutingimuste ühekülgseusele. Sama kinnitab ka teatavate liikide hulgaline esinemine, eeskätt kose alal. Loomastikus tooniandvad on voolulembesed liigid, kogusummas 20, nende seas kõik mainitud kiilkärbselised ja ehmestiivalised. Esimestest on huvitavam *Haplophlebia fusca*, taimestikuga seotud liigina, siinne leukoht kolmas Eestist, ehmestiivalistest *Stenophylax* cfr. *luctuosus*, mis oleks esmasleid, pole aga vastsete järgi kindlasti määratav, samuti *Silo pallipes*, kelle leide seni teada ainult Lõuna-Eestist. Mardikatest oli *Latelmis Volckmari* seni Eestist kogutud

vaid Rutja jõest. Kahetiivalistest tuleks esile tõsta *Dicranomyia* vastset, kui iseloomustavat kaljupealsetele nõrgumisaladele, *Melusina*'t ja *Harnischia*'t tüüpiliste jõe liikidena. Limustest on *Lymnaea stagnalis* f. *arenaria* jahedate, toiteainevaesete vete kääbusvorm, *Ancylus lacustris* ja *Radix ovata* tavalised kiirelt voolava vee elanikud, kuna *Anodonta cygnea piscinalis* eelistab aeglaselt voolavaid veekogusid.

Käsiteldud limused määras dr. C. Krausp, loomade ülesvõtted valmistas mag. K. Orviku. Tänan mõlemat kolleegi lahke kaasabi eest.

S u m m a r y.

The fauna of a brook flowing upon the North Estonian glint is dealt with. Along its lower course the brook runs in a peculiar bed of building limestone forming steps (fig. 1). The depth of water amounts to 40 cm.; the bottom sediment is mostly wood detritus, the waterflora consists chiefly of *Cladophora* forming in some places a kind of continuous "pad" upon the limestone. The temperature of the water is low (the brook rises from springs), the thickets on the shores protecting the water from insolation.

The fauna (fig. 2, 3, 4) consists of a few species (35) occurring mostly in vast numbers, especially the larva of trichoptera — *Stenophylax* and *Rhyacophilidae*; and the mollusca *Radix ovata* f. *inflata* Kobelt and *Pseudancylus fluviatilis* Müll.

In the "pad" formed by *Cladophora* the larvae of mayflies *Baëtis* and *Haphrophlebia fusca* Curt., of dipter *Eutanytarsus Inermipes*, *Harnischia* and *Cricotopus*, of coleoptera *Latelmis Volckmari* Pz. and *Helmis Maugei* Bed. ss. *Megerlei* Duft. are common.

Lotic species (20 in number) prevail; along the upper course of the brook and in pools on the banks lenitic species are also to be found, but only in rare specimens.

One of the most interesting finds is *Silo pallipes* recorded for the first time in North Estonia; then *Latelmis Volckmari*, the brook being its second habitat in Estonia, and *Dicranomyia* as a characteristic larva of dipter in irrigated areas on rocks.

The author expresses his thanks to Dr. C. Krausp and K. Orviku M. Sc., the former for having determined the finds of mollusca, the latter for making the subjoined photos.